

História Hvezdárne v Trebišove

Hvezdárneň, ako špecializované kultúrno-výchovné zariadenie, bola zriadená 1. januára 1988 Okresným národným výborom v Trebišove pod názvom Okresná ľudová hvezdárneň v Trebišove. 20. júla 1990 došlo k jej premenovaniu na Okresnú hvezdárneň v Trebišove. Počas jej existencie prešla rôznymi organizačnými zmenami a s tým súvisiacimi zmenami sídla hvezdárne. Jej pôsobnosť sa vzťahuje na územie okresu Trebišov. Od 15. 2. 1990 bola riadená Ministerstvom kultúry SR ako Hvezdárneň v Trebišove. 1. júla 1996 sa stala súčasťou Zemplínskeho kultúrneho centra (ZKC) v Michalovciach pod názvom Zemplínska hvezdárneň v Trebišove. Po zrušení ZKC sa 1. apríla 1999 stala organizačnou súčasťou Hvezdárne v Michalovciach znovu ako Hvezdárneň v Trebišove. Ďalšia reorganizácia nastala 1. februára 2005, keď bola pričlenená k Regionálnemu osvetovému stredisku v Trebišove ako úsek astronómie. Pričlenením Regionálneho osvetového strediska v Trebišove 1. 1. 2012 k Vlastivednému múzeu pôsobí v Múzeu a Kultúrnom centre južného Zemplína v Trebišove ako útvar astronómie.

K založeniu hvezdárne a k jej rozvoju veľkou mierou prispela už zosnulá PhDr. Alžbeta Reiskupová, ktorá bola od jej vzniku až do 19. 2. 1996 jej riaditeľkou. V období, keď hvezdárneň patrila pod Zemplínske kultúrne centrum, riaditeľkou bola Mgr. Mária Gimová.

Základnou náplňou činnosti boli prednášky, astronomické dopoludnia a popoludnia pre deti MŠ, žiakov ZŠ, študentov SŠ, členov astronomických krúžkov a ostatných záujemcov o astronómiu. Okrem našich pracovníkov súčasných a bývalých – Mgr. Márie Gimovej, Beáty Leškovej, Hajnalky Fedorkovej, PhDr. Alžbety Reiskupovej, Ladislava Mesároša, Anny Čermákovej a Miroslava Tirpáka, ktorí popularizovali astronómiu na týchto podujatiach, sme na niektoré prednášky prizvali aj známe osobnosti z oblasti astronómie ako napr. Dr. J. Grygara, ktorý nás navštívil viackrát, Dr. A. Hajduka, RNDr. Z. Komáreka a RNDr. I. Parnahaja, PhD.

Obsah činnosti hvezdárne – útvaru astronómie od roku 1988

Uskutočňovali sa astronomické dni ako Deň letného a zimného slnovratu a od roku 1995 aj Medzinárodný deň astronómie, v súčasnosti je to Deň hvezdárni a planetárií, formou prednášok, besied a pozorovaní. Zapájali sme sa do medzinárodne organizovaných podujatí ako: Medzinárodný heliofyzikálny rok 2007, Medzinárodný rok astronómie 2009, Svetový kozmický týždeň, 100 hodín astronómie. Prihlasovali sme sa aj do osvetovej kampane Európske solárne dni.

Od vzniku hvezdárne sa organizovali rôzne astronomické súťaže v celoslovenskom meradle: okresné kolo výtvarnej súťaže Vesmír očami detí a okresné kolo vedomostnej súťaže Čo vieš o hviezdach?, ktoré každoročne vyhlasuje Slovenská ústredná hvezdárneň v Hurbanove za spoluúčasti hvezdárni a planetárií na celom Slovensku. Na týchto súťažiacich na celoslovenskom kole naši súťažiaci pravidelne získali výrazné úspechy. Ďalšiu vedomostnú súťaž pod názvom Vesmír a slnečná sústava sme uskutočňovali aj pre žiakov štvrtých ročníkov ZŠ v Trebišove od roku 1996 a Sečovciach od roku 2006.

Realizovali sa aj výstavy s astronomickou tematikou napr. putovná výstava Kozmodróm Zem, M. R. Štefánik – astronóm a diplomat, výstava detských výtvarných prác Vesmír očami detí a každoročne pri

príležitosti Svetového kozmického týždňa výstavy na zaujímavé témy. Výstavy boli realizované aj v spolupráci so školami – Vesmír očami detí, 50 rokov v kozme a iné.

Evidovali sme astronomické a prírodovedné krúžky na ZŠ a SŠ, ktorým bola poskytnutá odborná a metodická pomoc. Taktiež pri úseku astronómie pracovali astronomické krúžky a Klub astronómov. V minulosti sme pre členov astronomických krúžkov a ďalších záujemcov o astronómiu pripravovali týždenné a prímestské astronomické tábory, praktiká (napr. Viničky, Omastiná, Roztoky, Juskova Voľa) a taktiež aj jedno až dvojdňové exkurzie do Hvezdárne a planetária pri CVČ Domino v Košiciach, Hvezdárne v Medzeve a k druhému najväčšiemu ďalekohľadu na Slovensku v Kolonici.

Vykonávaná bola tiež poradenská a konzultačná činnosť v oblasti astronómie a príbuzných vied pre astronómov amatérov, riešiteľov SOČ a záujemcov pri výbere vlastného ďalekohľadu.

Z edičnej činnosti – od roku 1991 vydávame informačný list pre astronomické krúžky – dvojmesačník Šíp-Sagitta. Vydávali sme aj rôzne metodické materiály ako napr. Báže o súhvezdiach, Hviezdna rozprávka, Slnko a jeho rodina a metodické materiály pre astronomické krúžky.

Dôležitou súčasťou našej činnosti boli aj verejné a tematické pozorovania a pozorovania pracovníkmi hvezdárne útvaru astronómie pri rôznych astronomických úkazoch: ako napr. pozorovania zatmení Slnka a Mesiaca, pozorovania komét, konjunkcií nebeských telies, prechodov a zákrytov nebeských telies, hmlovín, hviezdokôp a planét. Pri pozorovaniach sa veľká pozornosť venovala aj orientácii na nočnej oblohe pomocou súhvezdí. Verejné pozorovania prenosnými ďalekohľadmi sa uskutočňovali aj v iných mestách a obciach okresu (Zemplínske Hradište, Streda nad Bodrogom, Sečovce, Veľký Horeš, Čerhov, Slovenské Nové mesto, Malá Tŕňa, Stanča, Nižný Žipov, Vojčice, Kožuchovej).

Od roku 1997 sme sa každoročne zapájali aj do odbornej činnosti pozorovaním maxima meteorického roja Perzeidy. Výsledky z pozorovaní boli spracované pracovníkmi a odoslané do európskeho centra IMO (International meteors organization).

V rámci environmentálnej výchovy sme pomáhali organizovať a pripraviť Deň Zeme. V Roku ochrany európskej prírody sme vydali zborník s ochranárskou tematikou pre potreby ekologickej výchovy na školách pod názvom Tu žijeme ... Na táboroch ochrancov prírody sme viedli astronomickú sekciu – napr. v Beši, Hatfe ...

Pri našej činnosti sme spolupracovali so školami, rôznymi kultúrnymi zariadeniami a organizáciami nielen v rámci mesta, okresu a kraja, ale aj hvezdárňami a planetáriami na celom Slovensku. Naša činnosť bola v uplynulom období zaujímavá a pestrá, svedčí o tom množstvo podujatí a záujemcov o tieto aktivity. Od vzniku hvezdárne sa na približne na 5383 podujatiach zúčastnilo 215398 detí, žiakov, študentov, dospelých, seniorov a ostatných záujemcov o astronómiu.